

Перелік використаних джерел:

1 Національна доповідь про якість питної води, стан питного водопостачання і водовідведення в Україні у 2023 році / Міністерство розвитку громад та територій України. К., 2024. 438 с.

2 Концепція Державної цільової соціальної програми покращення питного водопостачання України на період до 2035 року. Проект розпорядження КМ України. URL: https://mindev.gov.ua/news/informatsiine-povidomlennia-pro-opryliudnennia-proiektu-rozporiadzhennia-kabinetu-ministriv-ukrainy_0408

УДК 338

Гац Любов

старший викладач

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ФАКТОРНА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЗА КРИТЕРІЄМ АКТИВНОСТІ ОСВОЄННЯ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Інвестиційна активність в Україні розвивається під впливом низки факторів, які узагальнено класифікують на: економічні, політичні, правові, соціальні, трудові, інфраструктурні та зовнішні. Останні полягають у допомозі ЄС, МВФ, Світового банку; руху до ЄС та НАТО. Внутрішні фактори економічного спрямування полягають у макроекономічній стабільності (інфляції, валютного курсу, стану платіжного балансу), податковій політиці, рівні розвитку галузей, купівельній спроможності населення, а також стану фінансового ринку, що характеризується доступністю кредитів, ставками за позиками, розвитком фондового ринку та ін.

Економіка бізнесу в Україні за тенденцією змін в інвестиційній діяльності характеризується приростом, однак структурно спостерігається спад 1-0,7 відсотка у 2023-2024рр.(див.рис.1).

Рисунок 1 Динаміка капітальних інвестицій в економіку бізнесу України в період 2015-2025рр

Джерело: визначено автором на основі даних [1]

Джерелами капітальних інвестицій в Україні є внутрішні - 99,16 відсотка, а саме кошти державного бюджету (5,379%), кошти місцевих бюджетів (3,798%), власні кошти підприємств та організацій (73,682%), кредити банків та інших позик (4,804%), кошти населення на будівництво житла (5,937%), ін.інших джерел фінансування (6,173%)) а також зовнішні – 0,84 відсотка у першому півріччі 2025р.

Основними причинами низької інвестиційної діяльності є воєнна та політична нестабільність, що як наслідок сприяє перенесенню частини бізнесу за кордон, зростанню зацікавленості у віддаленій співпраці, переорієнтації інвестицій на кібербезпеку та військові ІТ технології, фокусуванні інвесторів на короткострокові менш ризикові проекти, міграції кадрів і як наслідок зменшується доступність фахівців до інвесторів.

Ділова активність суб'єктів господарювання показує інтенсивність та ефективність функціонування, що характеризується обсягами продаж, ефективністю використання ресурсів, швидкістю обороту капіталу, інвестиційною та інноваційною діяльністю.

Одним з узагальнюючих показників ділової активності є темпи зростання доходів. Факторну оцінку обсягів реалізації продукції(товарів, робіт, послуг) за впливом активності освоєння капітальних інвестицій у діяльності суб'єкта господарювання пропонується робити наступним чином:

$$\begin{array}{ccccccc} \text{Дохід суб'єкта} & & \text{Кількість діючих} & & \text{Коефіцієнт} & & \text{Інвестиційна} \\ \text{господарювання} & = & \text{суб'єктів} & \times & \text{доходності} & \times & \text{активність} \\ \text{Дс.г.} & & \text{господарювання} & & \text{капітальних} & & \text{суб'єкта} \\ & & \text{Нд.с.г.} & & \text{інвестицій} & & \text{господарювання} \\ & & & & \text{КДКІс.г.} & & \text{КІАс.г} \end{array}$$

У таблиці узагальнено результати оцінки ділової активності за рівнем активності освоєння капітальних інвестицій в економіку бізнесу суб'єктів господарювання.

Таблиця 1

Оцінка входних елементів факторної оцінки ділової активності за критерієм освоєння капітальних інвестицій в економіку бізнесу [1]

Роки	Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання, тис.грн	Темп росту, %	Капітальні інвестиції в розрахунок на один суб'єкт господарювання, тис.грн	Темп росту, %	Кількість діючих суб'єктів господарювання, одиниць	Темп росту, %
2021	14036905645,8	33,82	451287858	31,73	1730179	-0,52
2022	10607147139,9	-24,43	274555754	-39,16	1541548	-10,90
2023	13008193313,3	22,63	428637242	56,12	1685300	9,32
2024	15278214495,3	17,45	507776756	18,46	1705140	1,17

Результати оцінки доходу суб'єктів господарювання за факторами впливу узагальнено в таблицю 2.

Таблиця 2

Динаміка зміни доходу суб'єктів економіки бізнесу за факторами впливу

Роки	Зміна обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання, тис.грн за рахунок факторів:				Зміна обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання, тис.грн
	Нд.с.г.	КДКІс.г.	КІАс.г.	Всього, тис.грн	
2021	-54903355,39	165535594,3	3437205670	3547837909	3547837909,2
2022	-1530359315	3027611308	-4927010499	-3429758506	-3429758505,9
2023	989134698,1	-2487132985	3899044461	2401046173	2401046173,4
2024	153137456,4	-112472631,1	2229356357	2270021182	2270021182,0

Негативна тенденція впливу спостерігається у закритті бізнесу, зниженню рівня доходності та інвестиційної активності суб'єктів господарювання.

Використання даної моделі забезпечить систему управління інформаційними даними для прийняття ефективних управлінських рішень з метою покращення діяльності суб'єктів господарювання.

Перелік використаних джерел:

1. Статистична інформація Державного управління статистики URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

УДК 334.012.64

Дишкант Юрій
аспірант

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ПРОЯВИ СУЧАСНИХ КРИЗ У ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Сучасні економічні трансформації формують специфічне середовище функціонування підприємств малого та середнього бізнесу, у якому кризові процеси проявляються частіше й мають складніший характер, ніж у попередні десятиліття. Якщо раніше кризи здебільшого були наслідком макроекономічних шоків чи внутрішніх управлінських помилок, то сьогодні вони формуються під одночасним впливом глобальних, цифрових, логістичних, регуляторних і соціальних чинників. Малий та середній бізнес, з його обмеженими запасами фінансової стійкості, кадровими ресурсами, слабшою диверсифікацією та нижчою інституційною захищеністю, виявляється найбільш уразливим. Прояви сучасних криз у цьому секторі мають багатовимірний характер і формують нові ризики для національної економіки.

Одна з ключових ознак сучасних криз – висока турбулентність зовнішнього середовища. Для малих і середніх підприємств характерною є обмежена здатність швидко адаптуватися до непередбачуваних змін ринкових умов: коливань попиту, дисбалансу цін на ресурси, різких змін валютних курсів, посилення податкового навантаження або регуляторних бар'єрів. Якщо великі корпорації мають можливість акумулювати подушки ліквідності та проводити довгострокове планування, то МСБ переважно працює з коротким горизонтом, а тому криза проявляється через різке зниження оборотного капіталу, накопичення простроченої дебіторської заборгованості й втрату можливості фінансувати операційну діяльність. Поглиблення залежності від зовнішнього фінансування також стає характерним симптомом: підприємства змушені активніше звертатися до кредитних ресурсів, але їх доступність часто обмежена, а процентні ставки високі. У підсумку формується замкнене коло: нестача ліквідності – зменшення обігу – падіння прибутковості – підвищення ризику неплатоспроможності.

Кризи сучасного типу проявляються й у зміні поведінки споживачів. Цифровізація та розвиток електронної комерції радикально змінили конкурентне поле, адже покупець отримав ширший вибір, можливість порівнювати ціни та якість, а також очікує швидкості та зручності, до яких МСБ часто не готове. Для підприємств, що не встигають технологічно оновлюватись, криза набуває вигляду стрімкої втрати ринкової частки. Особливо відчутно це у сферах роздрібної торгівлі, послуг і креативних індустрій, де бар'єри входу для онлайн-конкурентів нижчі, ніж на традиційних ринках. Ті підприємства, що не змогли провести цифрову трансформацію, втрачають клієнтів навіть за умов збереження якісного продукту.

Кадровий аспект формує окремий вимір кризових явищ. У багатьох країнах, зокрема в Україні, МСБ щороку стикається зі зростанням дефіциту кваліфікованих працівників. Міграція робочої сили, демографічні зміни, мобілізаційні процеси, конкуренція з боку великих корпорацій за таланти створюють ситуацію, коли людський капітал стає критичним фактором виживання. Часто криза виявляється не в фінансових показниках, а у втраті